

УДК 616-036.22(075.8)

Козловська Т.Ф., к.х.н., доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6106-5524>

Сиволожська В.М., викладач-методист

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8307-3421>

Давітая О.В., викладач-методист

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6262-0318>

*Кременчуцький льотний коледж Харківського національного університету
внутрішніх справ, м. Кременчук, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ШКІДЛИВИХ ЧИННИКІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ТЕХНОГЕННО НАВАНТАЖЕНИХ ТЕРИТОРІЙ

Соціально-екологічні дослідження як такі належать до складових аналітичної діяльності суспільства і держави в цілому. Окрім того, соціально-екологічні дослідження дозволяють оцінювати стан здоров'я населення з урахуванням вікових груп, оскільки із віком суттєво змінюється не тільки реакція на ті або інші шкідливі чинники, але і експозиція до них.

Загально прийнято [1–3], що побудова вибірки вимагає включення до неї осіб, що належать до достатньо вузького вікового діапазону, – не більше 10 років. Якщо ж треба досліджувати залежності яких-небудь показників від віку, пропонується брати декілька фіксованих діапазонів для різних вікових груп і для кожного з них проводити окреме обстеження [1].

Обстеження передбачає цілеспрямоване і планомірне вивчення особистості, колективу, закладу соціального спрямування тощо. Види обстежень [3]:

а) пілотажне, пов'язане з випробовуванням пропонованої методики, що дає відповідь – чи доцільно у даному випадку використовувати саме цю методику;

б) часткове обстеження проводиться з метою вивчення окремих елементів, блоків або навіть окремих проблемних питань, наприклад, – як підвищити рівень освіченості населення з юридичних, соціальних, медичних, екологічних питань;

в) системне обстеження – спрямоване на різнобічне вивчення об'єкта із відпрацюванням моделі явища, що вивчається, та акцентування увагу на системоутворюючих чинниках, на взаємозв'язках і взаємовпливах цілого та елементів, на виявленні основних чинників, що формують те або інше явище у суспільстві.

Отже, соціально-екологічні дослідження мають на меті проведення аналізу впливу екологічних чинників на стан здоров'я техногенно навантажених територій.

У зв'язку із зазначеним вище можна реалізовувати такий алгоритм розв'язання поставленої задачі.

По-перше, експертним шляхом перевіряється виконання критерію повноти. Потім, виходячи з етіології хвороби, також експертним шляхом робиться висновок про можливі агенти її детермінації для включення їх до схеми аналізу і

повторення дослідження. Якщо ж експертним шляхом установити потенційні несприятливі чинники не вдається, то необхідно цей показник здоров'я за можливістю дезінтегрувати на більш приватні показники або їх симптоми і провести аналіз. Вищеописана процедура ієрархічного, ступінчастого, дезінтегруючого аналізу може бути повторена декілька раз.

Спочатку ідентифікуються чинники, що якнайповніше визначають здоров'я населення в регіоні в цілому, і за їх базовою сукупністю формуються тестова і контрольна групи, що однаково експонуються в цілому, але відрізняються за експозицією оцінюваного чиннику. Мінімальні розміри тестової і контрольної груп – 15 чоловік. Якщо суворо утворити копію-пару не вдається, створюється спільна вибірка з $(n+1 \cdot 15)$ чоловік, де n – число базових чинників. При цьому, половина вибірки відбирається зі «специфічної групи», а друга половина – з решти популяції регіону. Потім здійснюється аналіз, де до базової сукупності детермінуючих показників додається ще й специфічний. У цьому контексті важливою є оцінка еколого-гігієнічного ризику, ступінь якого можна визначати за допомогою таких чотрьох питань: чи становить дія агента/чинника потенційну небезпеку для здоров'я людини; який зв'язок існує між дією агента/чинника і ризиком для здоров'я; яким є ступінь дії того або іншого агента/чинника на здоров'ї населення; наскільки важливою є проблема для суспільного здоров'я в цілому?

Під час досліджень проведено опитування 210 респондентів, що мешкають у місті Кременчук, відповідно до оригінальної анкети за вісьмома показниками:

- 1) наявність родичів віком понад 90 років;
- 2) чи відповідає стан забруднення нормативам атмосферного повітря;
- 3) чи відповідає стан забруднення нормативам водного басейну;
- 4) чи відповідає стан забруднення нормативам ґрунтів;
- 5) чи може вплинути міське населення на якість довкілля;
- 6) якість їжі;
- 7) якість питної води;
- 8) достатність медичного обслуговування.

Аналіз наявності родичів респондентів віком понад 90 років свідчить про їх незначну кількість (23 чол.). Цей показник впливає на важливу складову людини – спадковість. Встановлено, що наявність цієї ознаки є випадковою та не пов'язана з іншими анкетними показниками. Розподіл респондентів за статтю становив 50 на 50 % що є достатнім для вибірки кількості респондентів і не впливає на достовірність отриманих результатів. Аналіз соціального стану респондентів дозволив виявити такий розподіл: студент, службовець, домогосподарка, військовослужбовець, державний службовець, підприємець, робітник, робітниця, пенсіонер, ІТР). Мінімальний вік становив 20 років, максимальний – 72, середній – 46.

На питання «Чи відповідає стан забруднення різних геосфер встановленим нормативам», а саме атмосферного повітря, водного басейну, ґрунтів, позитивну відповідь дали 89, 71, 119 респондентів, що становить 42,4, 33,9, 56,7 % відповідно.

На питання «Чи може вплинути міське населення на якість довкілля» 175 респондентів відповіли «так», що становить 83,3%.

Звичайно Північна, Південна, Центральна, Західна промислові зони Кременчука відрізняються як кількісним, так і якісним складом забруднювальних речовин, що потрапляють до поверхневих води або ґрунтів. У зв'язку з цим існує певна кореляція між проживанням респондентів у певній промисловій зоні і захворюваністю за відповідними нозологічними групами. За опитуваними даними у Північній промисловій зоні мешкає 30 %, Південній – 22,9 %, Центральній – 28,1 %, Західній – 19 % населення.

В опитуванні було визначено ставлення до якості їжі і питної води, а також якість медичного обслуговування. Якісною їжу визначили 50,47 % респондентів. Задоволені якістю питної води 25,71 % респондентів. На думку 47,61 % респондентів медичне обслуговування в місті є якісним.

Детальний аналіз співставлення позитивних і негативних відповідей за різними питаннями анкети, дозволяє виявити таку кореляцію (достовірність відповідей) за коефіцієнтом Браує–Пірсона [4]:

- 1) 0,924;
- 2) 0,805;
- 3) 0,935;
- 4) 0,189;
- 5) 0,39;
- 6) 0,805;
- 7) 0,594;
- 8) 0,652.

На основі отриманих даних можна зробити такі висновки:

1) найбільш свідомо стосовно поставлених запитань респонденти відповідають на перші три запитання – наявність родичів віком понад 90 років, чи відповідає стан забруднення нормативам атмосферного повітря, чи відповідає стан забруднення нормативам водного басейну, що пов'язано з достатністю інформації про стан атмосферного повітря та водних ресурсів через засоби масової інформації, а не через власну освіченість.

2) Досить чітко респонденти відповіли на запитання стосовно якості харчових продуктів (запитання № 6). Такий рівень достовірності пов'язаний також із наявністю інформації в масових друкованих виданнях і з характером відповідних телевізійних передач.

3) Відповіді на питання № 4 і 5 – «Чи відповідає стан забруднення нормативам ґрунтів» і «Чи може вплинути міське населення на якість довкілля» – свідчать про низький рівень освіченості населення.

4) На запитання «Як ви розумієте поставлене запитання» жоден із респондентів не зміг надати чіткої відповіді. Особливо це стосується вікової групи 20–35 років.

5) На запитання «Яку книгу ви читали і коли в останнє?» жоден із респондентів не надав ніякої відповіді.

Список літератури

1. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. 2-ге вид., доповн. Київ : Ін-т соціології, 2007. 314 с.
2. Мандзюк Олег. Державна стандартизація методів аналітичної діяльності. *Підприємництво, господарство і право. Адміністративне право і процес.* 2018. Вип. 2. С. 102–107.
3. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічних досліджень: Навчально-методичний посібник. Друге вид. доп. і перероб. Рівне: РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2006. 167 с.
4. Большаков А.М., Крутько В.Н., Пуцилло Е.В. Оценка и управление рисками влияния окружающей среды на здоровье населения. Эдиториал УРСС, 1999. 256 с.

УДК 378.147.091.33

Красножон В.О., к. пед. н., старший викладач

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-1563-1123>

**Льотна академія Національного авіаційного університету,
м. Кропивницький, Україна**

ОСОБЛИВСТІ ВИКЛАДАННЯ АВІАЦІЙНОЇ МЕТЕОРОЛОГІЇ В ЛЬОТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ США НА ПРИКЛАДІ УНІВЕРСИТЕТУ ЕМБРІ РІДЛ

Вивчення іноземного досвіду підготовки майбутніх авіафахівців необхідна умова для активного розвитку авіаційної освіти. Загальновідомим є той факт, що США всесвітній флагман авіаційної освіти і індустрії. Авіаційних фахівців готують в численних закладах вищої освіти США, наприклад в університеті Ембрі Рідл, університеті Арізони, університеті Юти, у Флоридському державному коледжі в Джексонвілі. Штат Флорида – вагомий авіаційний центр США, тут розташований один з найбільших, всесвітньо відомих американських авіаційних університетів Ембрі Рідл. Саме тому було вирішено проводити вивчення змісту підготовки майбутніх авіаційних фахівців на їх прикладі.

Підготовка бакалаврів наук у підрозділі Дейтона Біч університету Ембрі Рідл триває 4 роки й охоплює 120 кредитів. У дослідженні систематизовано навчальні дисципліни відповідно до першого, другого, третього й четвертого років навчання, структуровано за циклами загальноосвітньої та професійної підготовки. Ці узагальнені дані подано в таблиці 1. Підготовка авіаційних фахівців охоплює вивчення спеціалізованих предметів, зокрема обслуговування повітряного руху, авіаційна безпека, авіаційна метеорологія і багато інших. Оскільки авіаційні спеціалісти не обирають погодні умови, а лише вивчають особливості польотів в заданих умовах. У контексті дослідження особливу увагу приділяємо авіаційній метеорології яку вивчають всі студенти усіх льотних навчальних закладів. Зокрема, в університеті Ембрі Рідл майбутні авіаційні фахівці вивчають метеорологію на першому і четвертому курсах. Такий підхід